

Педагогічні науки

УДК 378.046

Мельниченко Ольга Володимирівна

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії педагогіки
Київський університет імені Бориса Грінченка*

Мельниченко Ольга Владимировна

*кандидат исторических наук, доцент,
доцент кафедры теории и истории педагогики
Киевский университет имени Бориса Гринченко*

Melnichenko Olga

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and History of Pedagogy
Borys Grinchenko Kyiv University*

Прибатень Альона Михайлівна

*студентка
Київського університету імені Бориса Грінченка*

Прибатень Алёна Михайловна

*студентка
Киевского университета имени Бориса Гринченко*

Prybaten Aliona

*Student of the
Borys Grinchenko Kyiv University*

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ ТА ІСПАНІЇ**

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦІАЛІСТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ОБРАЗОВАННЯ УКРАЇНИ І ІСПАНІЇ
COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SYSTEM OF TRAINING OF
SPECIALISTS IN THE EDUCATIONAL SPHERE IN CONDITIONS OF
UNIVERSITY EDUCATION OF UKRAINE AND SPAIN**

***Анотація.** У статті проведено компаративний аналіз системи підготовки фахівців освітньої сфери в умовах університетської освіти України та Іспанії. Епоха інформаційного суспільства, в якій ми живемо, потребує вдосконалення освітньої системи підготовки фахівців в умовах університетської освіти, що залежить від організації освітнього процесу й використовуваних в ньому технологій навчання. У свою чергу це викликає необхідність у формуванні нових вимог до фахівців, застосовуючи особистісно орієнтований та діяльнісний підходи до навчання, а також формування професійної компетентності майбутніх фахівців, що передбачає оволодіння теоретичними знаннями, набуття практичних умінь і навичок, формування особистісних якостей та професійних здібностей, спрямованих на успішну реалізацію професійної діяльності. Вивчення європейської й національної вищої освіти з огляду на сучасні інтеграційні процеси в освіті на сьогодні є надзвичайно актуальним і визначається нагальними суспільними потребами. Тому, нами акцентовано увагу на спільних, відмінних рисах та ряді схожих проблем систем підготовки фахівців освітньої сфери в Україні та Іспанії, як зразка європейської вищої освіти.*

***Ключові слова:** освітня сфера, університетська освіта, якість освіти, модель навчання, тенденції розвитку освіти.*

Аннотация. В статье проведен компаративный анализ системы подготовки специалистов образовательной сферы в условиях университетского образования Украины и Испании. Эпоха информационного общества, в которой мы живем, требует совершенствования образовательной системы подготовки специалистов в условиях университетского образования, что зависит от организации образовательного процесса и используемых в нем технологий обучения. В свою очередь это вызывает необходимость в формировании новых требований к специалистам, применяя личностно ориентированный и деятельностный подходы к обучению, а также формирования профессиональной компетентности будущих специалистов, что предполагает овладение теоретическими знаниями, приобретение практических умений и навыков, формирование личностных качеств и профессиональных способностей, направленных на успешную реализацию профессиональной деятельности. Изучение европейского и национального высшего образования, учитывая современные интеграционные процессы в образовании, сегодня является чрезвычайно актуальным и определяется насущными общественными потребностями. Поэтому, нами акцентировано внимание на общих, отличительных особенностях и ряде подобных проблем систем подготовки специалистов образовательной сферы в Украине и Испании, как образца высшего образования.

Ключевые слова: образовательная сфера, университетское образование, качество образования, модель обучения, тенденции развития образования.

Summary. The article deals with the comparative analysis of the system of training of specialists in the educational sphere in the conditions of university education of Ukraine and Spain. The era of the information society in which we live needs to improve the educational system of training specialists in the

conditions of university education, which depends on the organization of the educational process and the teaching technologies used in it. In turn, this leads to the need to form new requirements for specialists, applying personally oriented and activity-oriented approaches to training, as well as the formation of professional competence of future specialists, which involves mastering the theoretical knowledge, acquiring practical abilities and skills, forming personal qualities and professional abilities aimed at the successful realization of professional activity. The study of European and national higher education in view of modern integration processes in education today is extremely relevant and is determined by urgent social needs. Therefore, we have focused attention on the common, distinctive features and a number of similar problems of the systems of training specialists in the educational sphere in Ukraine and Spain as an example of European higher education.

***Key words:** educational sphere, university education, quality of education, model of learning, tendencies of education development.*

Актуальність проблеми професійної підготовки фахівців освітньої сфери в умовах університетської освіти України як складової загальноєвропейського підходу до унітаризації стандартів вищої освіти щодо підготовки фахівців різного профілю, необхідності запозичення зарубіжного досвіду у розв’язанні зазначеної проблеми та відсутність системних науково-педагогічних досліджень у цьому напрямку в Україні зумовили наш вибір теми та сформулювали наступне завдання: порівняти основні аспекти реформи вищої освіти України та Іспанії, враховуючи також європейські норми, вимоги та вплив на організацію навчання фахівців освітньої сфери.

Метою статті є порівняльний аналіз характеристик інноваційних моделей навчання, які використовуються у сучасних вищих навчальних закладах України та Іспанії, а також визначення деяких варіантів

узагальненої моделі навчання, що є найбільш поширеною у сучасній вітчизняній вищій школі.

Для досягнення цієї мети визначено такі **завдання**: 1) Узагальнити трактування термінів «сфера освіти», «якість освіти» та «університетська освіта»; 2) На основі аналізу іноземних та вітчизняних наукових джерел розкрити сутність тенденцій, принципів та моделей розвитку сучасної університетської освіти; 3) Проаналізувати стан розвитку системи підготовки фахівців освітньої сфери в Іспанії на прикладі Університету Естремадури (м. Бадахос, Іспанія); 4) Розкрити основні тенденції розвитку системи підготовки фахівців освітньої сфери в Україні на прикладі Київського Університету імені Бориса Грінченка; 5) Здійснити компаративний аналіз розвитку систем підготовки фахівців освітньої сфери в Україні та Іспанії, визначити їх взаємозв'язок та особливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливе значення для дослідження системи підготовки фахівців освітньої сфери мають праці таких українських фахівців у галузі педагогічної науки, як С. О. Сисоєва [9], Н. П. Волкова [1], О. Я. Савченко [8], Н. О. Терентьєва [12], В. Г. Кремень [4], які є дослідниками з питань підготовки майбутніх фахівців, проблеми функціонування та розвитку освітніх систем у контексті глобалізації, компетентнісного підходу в освіті, теоретико-методологічних основ неперервної професійної освіти, створення загального європейського простору науки, освіти та культури. Вагоме значення у теоретичному і прикладному аспектах дослідження подальшого входження нашої держави у світовий та європейський освітній простір мають висновки учених-компаративістів, які вважають за необхідне виявити спільні та відмінні риси у змісті систем освіти та надати практичні рекомендації з впровадження дієвих механізмів удосконалення національної системи .

Виклад основного матеріалу. Розвиток університетської освіти визначається процесами глобалізації, євроінтеграції, інформатизації,

транснаціоналізації, співпрацею закладів вищої освіти з роботодавцями з наступною трансформацією змісту вищої освіти до потреб ринку праці, поліпроблемністю та системністю вищої освіти, цільовою освітньою політикою, регіоналізацією, заходами щодо забезпечення якості освіти у ЗВО, запровадженням реформ у загальноєвропейському та країнознавчому контекстах з посиленням орієнтації освітніх програм на ринок праці, зміною ролі та місії університетів, масовізацією та елітарністю університетської освіти, формуванням нового мислення, створення умов для підготовки та розвитку акме-особистостей та збереження духовно-культурних цінностей [12, с. 40].

Невід'ємну складову будь-якого суспільства або спільноти відображає освітня сфера. Сфера освіти є цілісним динамічним утворенням, яке складається з нерозривно пов'язаних між собою елементів, що створюють її динамічну структуру, вона має тенденцію до розвитку й самоорганізації, характеризується доцільністю, взаємодіє з іншими системами соціального організму і впливає на їх розвиток [9, с. 22-29]. За твердженням науковця Теремко В.С., освітня сфера є полем взаємодії навчальної діяльності з іншими формами і видами життєдіяльності суб'єктів у процесі функціонування освіти. Тому предметом аналізу сфери освіти повинні бути не тільки процеси навчання, соціокультурного розвитку людини, а й усе те, що впливає на них, супроводжує їх. Таким чином, у широкому сенсі сфера освіти охоплює всю життєдіяльність людей, соціальних груп — тих, хто навчається, навчає, обслуговує навчальний процес [10].

Найголовнішою складовою сфери вищої освіти є університетська освіта, яка представляє структуровану сукупність функціонально зв'язаних підсистем (освітньо-наукової та фундаментальних і прикладних досліджень), скоординоване поєднання яких забезпечує досягнення стратегічних цілей університету. Вона забезпечує майбутнє шляхом

формування нового покоління професіоналів або іншими словами виробляє високоякісний людський (освіта, здоров'я) та соціальний (культура, загальні цінності, сильне громадянське суспільство) капітал [4, с. 11-30]. Тому саме на прикладі університетської освіти вважається доцільним аналізувати зміст, сучасні особливості та тенденції розвитку вищої освіти в цілому.

У процесі розвитку систем вищої європейської освіти окреслюється низка провідних тенденцій. За визначенням Лугового В.І., тенденції розвитку освіти – це напрями її еволюції, що зумовлюються впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників [7, с. 429]. Насамперед, спостерігаються такі європейські сучасні тенденції розвитку вищої освіти: перетворення освіти на загальнодоступну у розвинутих країнах; зростання кількості контингенту студентів та їх мобільності; продовження тривалості обов'язкової освіти; диверсифікація освітніх структур та форм навчання у ЗВО; збільшення та зростання ролі приватних ЗВО; професіоналізація вищої освіти; удосконалення системи управління вищою освітою; забезпечення якості вищої освіти, упровадження принципів неперервної освіти; зростання ролі університетів у зміцненні демократичних суспільств і посиленні суспільної єдності; інтернаціоналізація вищої освіти.

Крім того, Терентьевою Н. О. було визначено такі тенденції розвитку університетської освіти, на яких раніше не акцентувалось уваги саме як на тенденціях: трансграничності, політизації, інституціоналізації, зростання показників участі, передбачення потреб суспільства, еволюціонування викладання й навчання, консолідація, комерціалізація, ноосферизації університетської освіти [11, с. 22-27].

Розглянемо більш детально вплив європейських сучасних тенденцій розвитку вищої освіти на формування системи освіти України. Насамперед, це тенденція перетворення освіти на загальнодоступну у розвинутих країнах та зростання кількості контингенту студентів, що дає

можливість формування широких кіл спеціалістів розумової праці. Однак соціальна нерівність на міждержавному та міжрегіональному рівні стосовно доступу до вищої освіти не зникає. Також, відбувається диверсифікація освітніх структур, форм навчання у ЗВО, спостерігається збільшення та зростання ролі приватних ЗВО, що супроводжується удосконаленням системи управління вищою освітою в цілому.

Сучасною глобальною тенденцією розвитку вищої педагогічної освіти в зарубіжних країнах та Україні є професіоналізація вищої освіти. А засобом професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні є навчання на дослідницькій основі, яке реалізується за допомогою певних організаційних форм: проблемно орієнтоване навчання, проектно орієнтоване навчання, навчання на основі кейс-методів/технологій [14; 15, с. 123-138]. Така підготовка майбутніх фахівців передбачає вивчення традиційних для вітчизняної освіти фундаментальних наук у поєднанні з прикладними, практичними дисциплінами та забезпечує якість навчання.

У зв'язку з цим в Україні простежується ще одна важлива сучасна європейська тенденція – забезпечення якості вищої освіти, що пов'язано з появою нових навчальних технологій, зростанням автономії українських університетів та їх відкритості для суспільства. Зростає роль університетів у зміцненні демократичних суспільств і посиленні суспільної єдності.

Через залучення на навчання іноземних студентів та підвищення міжнародної репутації і конкурентоспроможності університетів, в Україні реалізується провідна європейська тенденція інтернаціоналізації вищої освіти. Основними її складовими є: розвиток міжнародної співпраці через програми академічного обміну (академічна мобільність студентів та викладачів), спрощення процедури визнання документів про освіту, розвиток програм для навчання іноземних студентів, розвиток міжнародної співпраці в науковій і дослідницькій сферах [13].

В Україні з кожним роком все більше набуває поширення освітня мобільність, це сприяє прискоренню інтеграції нашої країни у європейський і світовий науково-освітній простір, збільшенню шансів на професійну самореалізацію студентів, професорсько-викладацького та адміністративного складу ЗВО, а також підвищенню якості трудових ресурсів національної економіки.

Слід зауважити, що для ефективного розвитку мобільності необхідно виробити на законодавчому рівні інтеграції науки і вищої школи правові умови для сприяння розвитку науки у вищих освітніх закладах шляхом зняття обмежень на одержання статусу організації і проведення стимулювальної податкової політики. Тому що часто бар'єром подальшого розвитку мобільності є відсутність чіткого фінансового врегулювання цього аспекту. До того ж, фінансові труднощі у діяльності закладів освіти також є однією із тенденцій розвитку вищої освіти України.

Законодавство України про освіту серед основних принципів державної політики визначає сприяння сталому розвитку суспільства шляхом створення умов для освіти протягом життя, що є ще однією актуальною для України європейською тенденцією розвитку вищої освіти [2]. Неперервна освіта сприяє забезпеченню гармонійного розвитку кожної особистості, вихованню в кожній людині свідомої потреби в підвищенні рівня знань. Важлива особливість неперервної освіти - її спрямованість у майбутнє, на розв'язання проблем розвитку суспільства на підґрунті використання одержаних знань. Тому, для всіх, хто навчається, мають бути створені всі умови для здобуття необхідних знань [5, с. 390].

Науковці стверджують, що не слід поверхово наслідувати методи закордонної педагогічної науки й практики. Натомість необхідно враховувати в освітній діяльності запити й потреби національної освіти, домінуючі тенденції європейського розвитку освітньої галузі та досвіду

міжнародного співробітництва для збагачення форм і методів особистісного становлення молоді й фахового зростання педагогів.

Аналіз сучасних європейських та вітчизняних тенденцій вищої освіти

засвідчив актуальність переходу на більш високий рівень систему підготовки майбутніх фахівців внаслідок удосконалення системи якості освіти.

Слід зауважити, що суспільна потреба у підвищенні освітньої компетентності населення розвивалася нерівномірно, тому поняття «якість освіти» є порівняно молодим. Так, наприклад, на думку педагогів-дослідників С. Шишова та В. Кальней, якість освіти – це педагогічна категорія, що характеризує ступінь досягнення поставлених в освіті цілей та завдань, визначається сукупністю показників, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності освітнього закладу: зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічну базу, кадровий склад тощо, що забезпечують розвиток компетенцій молоді, що навчається [3, с. 316]. Міжнародний інститут планування освіти запропонував розуміти під якістю освіти «якісні зміни в навчальному процесі і в навколишньому середовищі учнів, які можна зафіксувати як поліпшення їхніх знань, умінь і цінностей» [6, с. 108].

Сьогодні якість освіти асоціюється не лише з формуванням суспільно бажаних особистісних рис молоді, а й із процесом та результатом діяльності окремих рівнів та всієї освітньої системи суспільства.

Дослідники проблем вищої школи зазначають низку перспективних напрямів у розвитку сфери вищої освіти сьогодні, які передбачають мобільність, залучення в навчальний процес працюючих фахівців із галузей, пов'язаних з конкретною дисципліною; підвищення кваліфікації викладачів; зв'язок вищих навчальних закладів з працедавцями; сучасне

оснащення навчального процесу; розвиток сфер бізнесу у сфері основних і додаткових освітніх програм; розширення ринків збуту освітніх програм, за допомогою залучення додаткових споживачів; поглиблення міжнародної співпраці з іншими навчальними закладами і бізнес-співтовариствами.

Розглянуті напрями та тенденції розвитку вищої освіти спричиняють пошук і аналіз різних сучасних моделей навчання у вищій школі.

Під моделлю навчання ми, слідом за О. Б. Тарнопольським та Н. П. Волковою, розуміємо “схематизоване подання усіх педагогічних заходів, що забезпечують ефективність і результативність цього процесу” [1, с. 10] У сфері вищої освіти виокремлюють наступні моделі навчання: контекстне, імітаційне, проблемне, модульне та дистанційне навчання. А також, такі моделі, засновані на концепції розвивального навчання, як Грамотність (Literacy competence), Мовна компетентність (Languages competence), Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering), Цифрова компетентність (Digital competence), Особиста, соціальна та навчальна компетентність (Personal, social and learning competence), Громадянська компетентність (Civic competence), Підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence), Компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence).

Кожна модель навчання розвиває певний елемент системи навчального процесу, приділяючи особливу увагу практичній його частині, методичному інструментарію, характеру діяльності студента та викладача, способу організації навчального матеріалу, досягненню максимального результату або використання специфічних навчальних засобів і технологій. У всіх випадках кожна з розглянутих інноваційних моделей змінює характеристику традиційного навчального процесу закладу вищої освіти,

розкриваючи невикористаний потенціал. Інноваційний підхід в освіті визначається не через використання якоїсь однієї моделі, а через здатність проектувати і моделювати потрібний ЗВО навчальний процес з використанням різних освітніх технологій - на основі знання їх потенційних можливостей і переваг, так званих "сильних сторін". Саме така здатність і робить процес навчання у ЗВО технологічним, тобто прогнозованим і максимально наближеним до запланованих результатів.

Проте, щоб цього досягти необхідно також докласти багато зусиль до підготовки викладачів та їхньої адаптації до нових методологічних вимог. Адже, роль академічного персоналу в процесі реорганізації освіти, підготовці висококваліфікованих кадрів та загальному розвитку суспільства є визначною як в Україні, так і в європейських країнах, зокрема, в Іспанії.

Система підготовки фахівців освітньої сфери Іспанії за останні роки змінилася відповідно до принципів та стандартів навчання Європейського Союзу. Найбільш істотна зміна у процесі підготовки педагогів дошкільної та початкової освіти відбулась у створенні Вищих центрів з підготовки педагогічних кадрів. Ці центри призначені надавати освіту, що веде до отримання різних професійних звань у галузі освіти та до здійснення неперервного навчання.

У вищій освіті Іспанії спостерігаються наступні моделі підготовки фахівців: підготовка орієнтована на викладача, на учня, на навчальний заклад, професійна підготовка, зосереджена на рефлексійній діяльності, підготовка педагогічних кадрів з акцентом на профіль освіти. Загальна підготовка викладацького складу всіх університетів та системи вищої освіти Іспанії характеризується тими особливостями, як орієнтація на систему університетської освіти в цілому; аналіз глобальних "макро" тенденцій (наприклад, адаптація іспанської системи освіти до ЄПВО та наслідки її впровадження у змінах для профілю та кваліфікації викладача);

розгляд вищої освіти як системи, що складається з численних взаємопов'язаних мереж які, в свою чергу, взаємодіють з іншими загальними системами серед яких: європейські університети, суспільство, уряди, Європейський Союз.

Слід зауважити, що практикою професійної підготовки педагогів в Іспанії керують історично організовані моделі, тенденції та підходи вищої освіти, які базуються на наступних принципах:

- демократизація, яка полягає у можливості обирати спосіб навчання, вид навчання та впливати на формування навчальної програми, можливості обирати спосіб навчання тощо;
- модернізація, яка включає інноваційний розвиток освітньої галузі системи;
- глобалізація;
- утвердження нової освітньої парадигми, відповідно до якої освіта орієнтована не тільки на змістово-процесуальний аспект навчання, а й на його результат;
- компетентнісний підхід, спрямований на орієнтацію на конкретну особистість;
- інноваційний характер навчальних технологій, які впливають на формування світогляду молодого покоління;
- гуманізація й гуманітаризація.

Системи підготовки освітніх фахівців України та Іспанії мають спільні та відмінні риси, а також ряд схожих проблем. До спільних рис систем підготовки фахівців освітньої сфери обох країн можна віднести: класифікацію університетів на державні, приватні і духовні (в Україні – це семінарії); можливість отримання ступеня бакалавра наприкінці отримання середньої освіти (в Україні допомагають забезпечити таку можливість коледжі); ступень "магістр" відповідає кваліфікація, яка присуджується за

завершенні другого циклу навчання; заключний рівень підготовки фахівця-професіонала – це аспірантура і докторантура.

Однак, на відміну від систем підготовки фахівців освіти Іспанії, в Україні немає закладів, які видають дипломи, ідентичні університетським. Навчальні заклади в Україні не мають широких можливостей автономії, як і в Іспанії, і не можуть достеменно впливати на зміст навчання. Порівняно з Іспанією, в Україні не потрібно для вступу до вищих навчальних закладів проходити додаткове навчання як перехідний етап між середньою і вищою освітою. Ще однією відмінністю даних систем підготовки фахівців освітньої сфери є відсутність в українських закладах вищої освіти рівня «ліцензії», який є досить популярним в Іспанії.

Викладений матеріал дозволяє зробити **висновки**, що однією з головних проблем в європейському просторі залишається якість вищої освіти.

Оскільки у сфері освіти якість традиційно визначається цілями, сучасна європейська освіта спроектована на: індивідуальний розвиток особистості та розкриття її потенціалу; задоволення потреб економіки у кваліфікованій робочій силі; соціальну інтеграцію, становлення активного члена громадянського суспільства; мотивацію до навчання «упродовжиття».

Важливою передумовою якісної вищої освіти є надання молоді професійної компетентності перспективного плану, тобто з орієнтацією на майбутній ринок праці, а не на той, який існував раніше чи існує сьогодні. Доведено, що домінуючим принципом підвищення якості вищої освіти в Україні залишається стандартизація змісту її освіти, а перспективними напрямками розвитку освітнього процесу є підвищення міжнародного рейтингу вищої освіти України, розвиток транснаціональної освіти в Україні інших регіонах світу та нормативне забезпечення її якості.

Водночас потрібно зазначити, що в майбутньому необхідно враховувати в освітній діяльності запити національної освіти, домінуючі тенденції міжнародного досвіду в освітній галузі шляхом актуалізації міжнародного співробітництва задля збагачення форм і методів особистісного становлення молоді та фахового зростання педагогів.

Література

1. Волкова Н. П. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах [Текст]: монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського; Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля. – Д. : [б.в.], 2013. – С. 226.
2. Закон України «Про освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.- Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Кальней В.А., Шишов С.Е. Школа: мониторинг качества образования / В.А. Кальней, С.Е. Шишов.– М.: Педагогическое общество России, 2000. – С. 316.
4. Кремень В.Г. Освіта в Україні: сучасні тенденції і перспективи / Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-український щорічник // За ред. І. Зязюна, Н. Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. – Вип. 11. – Київ – Ченстохова: Вид-во „Віпол”, 2000. – С. 11-30.
5. Курлянд З. Н. Теорія і методика професійної освіти : навч. посіб. /. З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін. — К. : Знання, 2012. — С. 390.
6. Локшина О.І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід / Педагогіка і психологія. – 2003. – № 1. – С.108-116.
7. Луговий В. І. Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні (теоретико-методологічний аспект) : дис. ...д-ра пед. наук : 13.00.01 / Луговий Володимир Іларіонович, АПН України. – К., 1995. – С. 429.

8. Савченко О. Досвід реформування української освіти: уроки і подальший поступ / О. Савченко // Шлях освіти, 2010. – № 3. – С. 2–6.
9. Сисоєва С. Сфера освіти як об'єкт дослідження / С. Сисоєва // Освітологія. - 2012. - Вип. 1. - С. 22-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osvit_2012_1_4
10. Теремко С. Соціологія / С. Теремко. – К. : Лібра, 2001.
11. Терентьєва Н. Основні тенденції розвитку університетської освіти кінця першого десятиліття ХХІ століття: європейський вимір / Н. Терентьєва // Педагогіка і психологія. Науково-теоретичний та інформаційний вісник НАПН України / ред. кол. В. Г. Кремень (гол. ред.) та ін. – 2012. – № 3 (76). – С. 22–27.
12. Терентьєва Н.О. Тенденції розвитку університетської освіти в Україні (друга половин ХХ –початок ХХІ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Н.О.Терентьєва; Східноукр. нац. ун-т імені В. Даля. –Київ, 2016. – С. 40.
13. Чубко А. Інтернаціоналізація вищої освіти: можливості для українських університетів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://us11.campaign-archive.com/?u=aa712a75e3e776f4101137606&id=1963_e3215c
14. Mills, J. E. & Treagust, D. F. (2003). Engineering education – Is problem-based or project-based learning the answer? Australasian Journal of Engineering Education, available at: http://www.aeee.com.au/journal/2003mills_treagust03.pdf.
15. Prince, M. J., & Felder, R. M. (2006). Inductive teaching and learning methods: Definitions, comparisons, and research bases. Journal of Engineering Education, 95, no 2, 123-138.

References

1. Volkova N. P. Modelyuvannya profesiynoyi diyal'nosti u vykladanni navchal'nykh dystsyplin u vyshakh [Tekst]: monohrafiya / N. P. Volkova, O. B. Tarnopol's'kyy; za zah. ta nauk. red. O. B. Tarnopol's'koho; Dnipropetr. un-t im. Al'freda Nobelya. – D. : [b.v.], 2013. – S. 226.
2. Zakon Ukrayiny «Pro osvitu»vid 01.07.2014 № 1556-VII.- Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi rady Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Kalney V.A., Shyshov S.E. Shkola: monytorynh kachestva obrazovanyya / V.A. Kal'ney, S.E. Shyshov. – M.: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossyy, 2000. – S. 316.
4. Kremen' V.H. Osvita v Ukrayini: suchasni tendentsiyi i perspektyvy // Profesiyna osvita: pedahohika i psykholohiya: Pol's'ko-ukrayins'kyy shchorichnyk / Za red. I. Zyazyuna, N. Nychkalo, T. Levovyts'koho, I. Vil'sh. – Vyp. 11. – Kyyiv – Chenstokhova: Vyd-vo „Vipol”, 2000. – S. 11-30.
5. Kurlyand Z. N. Teoriya i metodyka profesiynoyi osvity : navch. posib. /. Z. N. Kurlyand, T. YU. Osypova, R. S. Hurin. — K. : Znannya, 2012. — S. 390.
6. Lokshyna O.I. Monitorynh yakosti osvity: svitovyy dosvid // Pedahohika i psykholohiya. – 2003. – № 1. – S.108-116.
7. Luhovyy V. I. Tendentsiyi rozvytku pedahohichnoyi osvity v Ukrayini (teoretyko-metodolohichnyy aspekt): dys. ...d-ra ped. nauk : 13.00.01 / Luhovyy Volodymyr Ilarionovych, APN Ukrayiny. – K., 1995. – S. 429.
8. Savchenko O. Dosvid reformuvannya ukrayins'koyi osvity: uroky i podal'shyy postup / O. Savchenko // Shlyakh osvity, 2010. – № 3. – S. 2–6.
9. Sysoyeva S. Sfera osvity yak ob"yekt doslidzhennya / S. Sysoyeva // Osvitohiya. - 2012. - Vyp. 1. - S. 22-29. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit_2012_1_4

10. Teremko S. Sotsiolohiya / S. Teremko. – K. : Libra, 2001.
11. Terentyeva N. Osnovni tendentsiyi rozvytku universytet-skoyi osvity kintsya pershoho desyatylyttya KHKHI stolittya: yevropeys'kyv vymir / N. Terentyeva // Pedahohika i psykholohiya. Naukovo-teoretychnyy ta informatsiyyny visnyk NAPN Ukrayiny / red. kol. V. H. Kremen' (hol. red.) ta in. – 2012. – № 3 (76). – S. 22–27.
12. Terentyeva N.O. Tendentsiyi rozvytku universytetskoyi osvity v Ukrayini (druha polovyna XX – pochatok XXI stolittya): avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. dokt. ped. nauk: spets. 13.00.01 «Zahal'na pedahohika ta istoriya pedahohiky»/ N.O.Terent'yeva; Skhidnoukr. nats. un-t imeni V.Dalya. –Kyyiv, 2016. – S. 40.
13. Chubko A. Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity: mozhlyvosti dlya ukrayins'kykh universytetiv [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: https://us11.campaign-archive.com/?u=aa712a75e3e776f4101137606&id=1963_e3215c
14. Mills, J. E. & Treagust, D. F. (2003). Engineering education – Is problem-based or project-based learning the answer? Australasian Journal of Engineering Education, available at: http://www.aeee.com.au/journal/2003mills_treagust03.pdf
15. Prince, M. J., & Felder, R. M. (2006). Inductive teaching and learning methods: Definitions, comparisons, and research bases. Journal of Engineering Education, 95, no 2, 123-138.